

О. Е. Анісімова, Херсонський державний університет

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ФРІДРІХА ФРЬОБЕЛЯ: КОНСТАТУЮЧИЙ ЕТАП ЕКСПЕРИМЕНТУ

Анісімова О. Е.

Специфіка впровадження у практику педагогічних ідей Фрідріха Фрьобеля: констатуючий етап експерименту

У статті здійснено аналіз стану готовності майбутніх фахівців до впровадження педагогічних ідей Ф. Фрьобеля у практику, визначено рівні знань студентів у контексті дослідження, узагальнено результати анкетування майбутніх вихователів ДНЗ.

Ключові слова: педагогічна система Ф. Фрьобеля, констатувальний експеримент, спецкурс за вибором студентів „Фрьобельпедагогіка”.

Анисимова Е. Э.

Специфика внедрения в практику педагогических идей Фридриха Фребеля: констатирующий этап эксперимента

В статье проанализировано состояние готовности будущих специалистов к внедрению педагогических идей Ф. Фребеля в практику, определены уровни знаний студентов в контексте исследования. Обобщены результаты анкетирования будущих воспитателей детских учебных заведений.

Ключевые слова: педагогическая система Ф. Фребеля, констатирующий эксперимент, спецкурс по выбору студентов „Фребельпедагогика”.

Педагогічна концепція Ф. Фрьобеля наприкінці ХІХ століття була позитивно прийнята як новаторська представниками педагогічної громадськості майже всіх країн Європи незважаючи на те, що зміст виховного процесу в дошкільних закладах мав свою специфіку. Фрьобелівське виховання дитини із застосуванням різноманітних ігор, а також спрямованість його педагогічної концепції на всебічний розвиток здібностей дошкільнят, відповідали потребам суспільства [2, с. 6].

Новий етап у процесі становлення системи дошкільного виховання в Україні, необхідність розширення теоретико-методологічної бази вітчизняної дошкільної педагогіки, недостатня розробка і вивчення зарубіжного досвіду

дошкільного виховання визначають актуальність теми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі із використанням передових педагогічних ідей минулого.

Питання підготовки педагогічних кадрів, в тому числі і фахівців з дошкільного виховання, в історичному аспекті розглядаються в працях Л. В. Артемової, В. І. Бондаря, З. Н. Борисової, Н. Д. Дем'яненко, М. Б. Євнуха, Н. П. Калениченко, В. К. Майбороди, М. І. Мельничук, О. Г. Мороза, О. В. Проскури, О. В. Сухомлинської, М. М. Собчинської. З позицій сучасного спрямування педагогічної науки аналіз системи підготовки фахівців з дошкільного виховання та вивчення окремих його аспектів в історичному розвитку розкриті в дисертаційних дослідженнях С. С. Попиченко, В. Ф. Сергєєвої, Т. Б. Слободянюк, І. Г. Улюкаєвої. Значну увагу концепції раннього розвитку і демократичного виховання приділяли видатні зарубіжні вчені Г. Вінекен, Дж. Дьюї, Е. Кей, Г. Шарельман, Р. Штайнер. На тлі цієї концепції, де дитина вважалася основою, центром побудови навчально-виховного процесу, формувалися педагогічні погляди Фрідріха Фрєобеля. Спираючись на дослідження зарубіжних вчених, педагогів, лікарів, психологів, філософів Й. Гербарта, Дж. Локка, Й. Песталоцці, він розробив оригінальну педагогічну систему, провідними ідеями якої є демократичне виховання та ранній розвиток дитини, і визначив педагогічні умови її реалізації. Педагогічна спадщина німецького вченого співзвучна ідеям сьогоденних концептуальних положень національної системи освіти, відповідає потребам сучасного суспільства, має право на використання у практиці ДНЗ.

Завданнями статті є: здійснити аналіз стану готовності майбутніх фахівців до впровадження педагогічних ідей Ф. Фрєобеля у практику; визначити рівні знань студентів у контексті дослідження; узагальнити результати анкетування майбутніх вихователів ДНЗ.

Метою констатувального експерименту нашого дослідження було з'ясування рівня готовності студентів Херсонського державного університету до впровадження педагогічних ідей Ф. Фрєобеля; визначення потреби

майбутніх фахівців у засвоєнні теоретичних засад організації освітнього процесу в сучасному ДНЗ на основі педагогічних ідей Ф. Фрєобеля; історичного розвитку Фрєобелівського педагогічного руху; особливостей упровадження педагогіки Ф. Фрєобеля в практику роботи ДНЗ; розробка програми спецкурсу за вибором для студентів напряму підготовки „Дошкільна освіта” з теми „Фрєобельпедагогіка”.

На першому – контрольно-діагностичному – етапі ми визначили залишкові знання студентів з курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки” для студентів напряму підготовки 6.010101 „Дошкільна освіта” щодо педагогіки Ф. Фрєобеля.

Студентам 4 курсу 461/471 груп напряму підготовки „Дошкільна освіта” загальною кількістю 23 особи були запропоновані тестові завдання, розроблені доктором педагогічних наук, професором Л. Є. Петуховою [3, с. 42].

Одинадцять тестових завдань мали на меті з’ясувати початковий рівень знань, на основі якого мала відбуватися розробка спецкурсу „Фрєобельпедагогіка”.

До процедури тестування були розроблені критерії оцінювання знань студентів відповідно до Положення „Про оцінювання знань студентів у Херсонському державному університеті”, що відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання знань студентів

на контрольно-діагностичному етапі констатувального експерименту

Кількість правильних відповідей	5	6	7-8	9	10	11
Оцінка	1-2	3	3,5	4	4,5	5

Тестові завдання містили перелік запитань, що давали змогу з’ясувати знання студентів стосовно суспільного дошкільного виховання дітей у Західній Європі в кінці XVIII – на початку XIX ст.; виникнення закладів по вихованню дітей дошкільного і раннього шкільного віку; життя та педагогічних поглядів Ф. Фрєобеля; теорії розвитку дитини Ф. Фрєобеля; педагогіки і методики

виховання в дитячому садку; системи ігор і занять з дітьми дошкільного віку; книга „Дитячий садок” Ф. Фрєобеля – першого теоретичного і практичного узагальнення досвіду суспільного дошкільного виховання; підготовки виховательок за системою німецького педагога.

До високого рівня ми віднесли студентів, які під час опитування не допустили жодної помилки. До достатнього рівня належали студенти, які мали 1 – 2 помилки в тестах. До цієї групи належала більшість опитуваних: 16 майбутніх вихователів ДНЗ. Середній рівень визначили у студентів, що припустили 3 – 5 помилок (таких виявили 4 особи). Низький рівень – більше 6 помилок. До цієї групи належало 2 студентки.

Результати тестування подано у табл. 2. Вони засвідчують, що 74%, тобто абсолютна більшість студентів продемонструвала достатній і високий рівень залишкових знань з курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки” для студентів напряму підготовки 6.010101 „Дошкільна освіта” стосовно педагогіки Ф. Фрєобеля.

Таблиця 2.

Результати оцінювання залишкових знань студентів на контрольно-діагностичному етапі констатувального експерименту

Рівні	Високий	Достатній	Середній	Низький
Кількість осіб	1	16	4	2
Відсоток	4%	70%	17%	9%

У зв'язку з цим ми зробили припущення, що студенти факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету завдяки стосункам із партнерським закладом Євангельський Фрєобельсемінар (м. Кассель, Німеччина); можливості стажування викладачів і студентів у зазначеному навчальному закладі; заснуванню Херсонської обласної громадської організації „Фрєобельтовариство” при Херсонському державному університеті; відкриттю та діяльності „Освітнього центру Фрідріха Фрєобеля”; проведенню Міжнародних педагогічних читань з дошкільної освіти за участю

німецьких колег зацікавлені у подальшому вивченні педагогіки Ф. Фрєобеля з метою її впровадження в освітній процес сучасного ДНЗ.

Щоб перевірити істинність нашого припущення, на прогностично-діагностичному етапі констатувального експерименту нашого дослідження ми провели анкетування серед студентів напряму підготовки „Дошкільна освіта” факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету. Всього в опитуванні взяли участь 56 осіб з II по IV курс.

Студентам було запропоновано 5 запитань з кількома варіантами відповідей.

На перше запитання анкети „Чи відоме Вам ім'я видатного німецького педагога Фрідріха Фрєобеля?” усі респонденти (100%) відповіли позитивно.

Розгалужену систему відповідей одержали на друге запитання „Коли вперше ви дізналися про життя і діяльність цієї особистості?”, що відображено в табл. 3.

Дані табл. 3 засвідчують сприятливі умови, що створені на факультеті дошкільної та початкової освіти щодо вивчення педагогічних ідей Фрідріха Фрєобеля. Студенти мають широкі можливості стосовно ознайомлення з діяльністю видатного німецького педагога: під час вивчення курсу „Дошкільна педагогіка”; ознайомлення з міжнародною діяльністю ХДУ; підготовки до Міжнародних педагогічних читань з проблем дошкільної освіти; участі в роботі Міжнародних педагогічних читань з проблем дошкільної освіти; стажування в Єв. Фрєобельсемінарі (м. Кассель, Німеччина); ознайомлення з роботою „Освітнього центра Фрідріха Фрєобеля”; вивчення курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки”. Сприяє цьому й інформаційний простір ХДУ, що є невід'ємною складовою освітнього середовища нашого навчального закладу, зокрема сайти ХДУ, факультету та кафедри дошкільної освіти.

Так, 20 студентів, що дізналися про педагогіку Ф. Фрєобеля з курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки”, це всі 100% респондентів, що засвоїли цей навчальний предмет, тобто випускники нашого факультету.

Результати відповіді студентів на друге запитання анкети

„Коли вперше ви дізналися про життя і діяльність цієї особистості?“

на прогностично-діагностичному етапі констатувального експерименту

Варіант відповіді	Кількість студентів	Відсоток опитуваних
У період підготовки до вступу на наш факультет	6	10 %
Під час вивчення курсу „Дошкільна педагогіка”	56	100 %
Під час ознайомлення з міжнародною діяльністю ХДУ, зокрема на сайті університету	20	35 %
Під час підготовки до Міжнародних педагогічних читань з проблем дошкільної освіти	4	7 %
Під час участі в роботі Міжнародних педагогічних читань з проблем дошкільної освіти	56	100 %
Під час стажування в Єв.Фрйобельсемінарі	1	1 %
Під час ознайомлення з роботою „Освітнього центра Фрйдріха Фрйобеля”, зокрема на сайті кафедри дошкільної освіти	30	54 %
Під час вивчення курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки”	20	35 %

Третє запитання анкети „Що Ви знаєте про впровадження ідей Ф. Фрйобеля в освітньому просторі України?” розподілили респондентів на такі групи, що відображено в табл. 4.

Таблиця 4

Результати відповіді студентів на третє запитання анкети: „Що Ви знаєте про впровадження ідей Ф. Фрйобеля в освітньому просторі України?”, на прогностично-діагностичному етапі констатувального експерименту

Варіанти відповіді	Кількість студентів	Відсоток опитаних
знаю достатньо	6	10 %
мої знання поверхові	41	73 %
нічого не знаю	9	17 %

Показники табл. 4 спрогнозували позитивні відповіді на четверте і шосте запитання анкети: „Чи відчуваєте Ви потребу в подальшому вивченні педагогічної спадщини Ф. Фр'єбеля?” (четверте запитання) і „Чи підтримали б Ви ініціативу запровадження спецкурсу за вибором студентів „Фр'єбельпедагогіка” на нашому факультеті?” (п'яте запитання).

Таким чином, результати зрізів залишкових знань з курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки”, одержані на основі тестування за авторською програмою професора, доктора педагогічних наук Л. Є. Петухової, а також відповіді респондентів на запитання анкети дали змогу перейти до третього етапу констатувального експерименту нашого дослідження – теоретично-проектувального, завданням якого була розробка програми спецкурсу за вибором студентів „Фр'єбельпедагогіка”.

Здійснене дослідження дозволило дійти таких висновків:

У сучасній дошкільній педагогіці на особливу актуальність заслуговують принципи виховання та розвитку дітей, які обґрунтував та на практиці використав німецький педагог Фрідріх Фр'єбель.

Згідно з вимогами Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, у ДНЗ здійснюється розвиток, виховання і навчання кожної конкретної дитини з її індивідуальними особливостями, біографією, життєвим досвідом [1, с. 4].

Сьогодні не можна не зважати на те, що в усьому світі зростає роль особистості. Саме людина є основною цінністю прогресивного суспільства, а турбота про неї – показником рівня розвитку його свідомості. Тому вихідною тезою оновлення системи дошкільної освіти є положення, за яким педагогічний процес має ґрунтуватися на психології розвитку дитини, як і стверджував Ф. Фр'єбель.

Література

1. **Базовий** компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошк. виховання. 2012.- №7. – С. 4 – 19

2. **Борисова З.** Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка: (220 років від дня народження та 150 років від дня смерті) / З. Борисова // Дошк. виховання. – 2002. – № 12. – С. 5 – 7.

3. **Петухова Л.Є.** Книга тестових завдань для поточного та підсумкового контролю з курсу „Історія загальної та дошкільної педагогіки” [для студ. напрямку підготовки 6.010101 Дошкільна освіта] та „Історія педагогіки” [для студ. напрямку підготовки 6.010102 „Початкова освіта”] : посібник / Петухова Л. Є., Воропай Н. А. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – 112 с.

E. E. Anisimova

The Specificity of the Implementation in Practice of the Pedagogical Ideas of Friedrich Frebel: Establishing Stage of the Experiment

The article has analyzed the state of preparedness of the future specialists for the implementation of the pedagogical ideas of the F. Frebel in practice, defined levels of students' knowledge in the context of the study. Summarizes the results of the questionnaire study future teachers of children's educational institutions. *Key words:* pedagogical system of F. Frebel, considering the experiment, a special course on students' choice „Frebel pedagogic”.

Відомості про автора

Анісімова Олена Едуардівна – старший викладач кафедри дошкільної освіти Херсонського державного університету. Основні наукові інтереси зосереджені навколо вивчення педагогічної спадщини Фрідріха Фрьобеля.

Стаття надійшла до редакції 13.12.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.